

INHOUDSTAFEL

Voorwoord	XVII
INLEIDING	1
I. De bronnen, voorwerp van de rechtsmethodologie	3
II. Enkele begrippen inzake bronnen van het recht	7
2.1. <i>Geschreven en niet-geschreven bronnen van het recht</i>	7
2.2. <i>Geschreven en gepubliceerde bronnen van het recht</i>	8
2.3. <i>Bindende en gezaghebbende bronnen van het recht</i>	9
2.4. <i>Gedrukte en elektronische vindplaatsen en hulpmiddelen</i>	10
2.5. <i>Officiële en officieuze publicaties van rechtspraak en wetgeving</i>	11
2.6. <i>Schema: algemene kenmerken van de bronnen van het recht</i>	12
III. Het juridisch verwerkingsproces	13
3.1. <i>Selectie en afbakening van de zoekopdracht</i>	13
3.2. <i>Opzoeking van nuttige en pertinente materiële en formele rechtsbronnen</i>	14
3.3. <i>Analyse van de opgezochte materiële en formele rechtsbronnen</i>	14
3.4. <i>Verwerking van de rechtsbronnen in functie van de gestelde vraag</i>	15
3.5. <i>P.A.V., een basisprincipe</i>	16
IV. Juridische verwijzingen en afkortingen	17
4.1. <i>Wetgeving, rechtspraak en rechtsleer</i>	17
4.2. <i>Verwijzen naar internetbronnen</i>	20
4.3. <i>Indien geen oplossing wordt geboden in het V&A-boekje</i>	20

DEEL 1 – BRONNEN VAN NATIONAAL RECHT	21
HOOFDSTUK I: WETGEVING	21
I. Wat is wetgeving?	23
1.1. <i>Wetgeving als formele bron van recht</i>	23
1.2. <i>Hiërarchie der wetgevende normen</i>	23
1.3. <i>Afkondiging, bekendmaking en inwerkingtreding van wetgeving</i>	27
1.4. <i>Consolidatie, codificatie en coördinatie van wetgeving</i>	28
1.5. <i>Officiële publicaties of geconsolideerde wetgeving raadplegen?</i>	29
II. Waar en hoe vind ik wetgeving?	32
2.1. <i>Officiële publicaties van wetgeving</i>	32
2.1.1. Federale overheid, gemeenschappen en gewesten: Belgisch Staatsblad	33
2.1.1.1. Historiek	33
2.1.1.2. Inhoud en organisatie van het Belgisch Staatsblad	35
2.1.1.3. Beschikbare formaten – ontsluiting	56
2.1.1.4. Raadpleging van het Belgisch Staatsblad online	56
2.1.2. Provinciale wetgeving: Bestuursmemoriaal	64
2.1.3. Gemeentelijke wetgeving: officiële bekendmakingen	65
2.1.4. Wetgeving van andere landen	65
2.2. <i>Geconsolideerde wetgeving</i>	71
2.2.1. Wetboeken	71
2.2.1.1. Geannoteerde wetboeken (becommentarieerd)	73
2.2.1.2. Niet-geannoteerde wetboeken (codices)	75
2.2.2. Onlinedatabanken van geconsolideerde wetgeving	75
2.2.2.1. Belgische wetgeving	75
2.2.2.2. Jura	80
2.2.2.3. Omnilegie	83
2.2.2.4. SenLex	86
2.2.2.5. Stradalex	87
2.2.2.6. Reflex	88
2.2.2.7. Belgielex	92
2.2.2.8. Wetgevingsdatabanken op deelstaatniveau	92
2.2.2.9. Onlinedatabanken in andere landen	94

2.2.3.	Cd-romdatabanken	95
2.3.	<i>Vorbereidende werkzaamheden</i>	95
2.3.1.	Wat zijn voorbereidende werkzaamheden?	95
2.3.2.	De publicatie van voorbereidende werkzaamheden	96
2.3.3.	De publicatie van voorbereidende werkzaamheden terugvinden	97
2.3.4.	Stukken en Handelingen van de Kamer	99
2.3.5.	Stukken en Handelingen van de Senaat	104
2.3.6.	Stukken en Handelingen van het Vlaams Parlement	107
2.3.7.	Stukken en Handelingen van het Parlement van de Franse Gemeenschap	109
2.3.8.	Stukken en Handelingen van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap	110
2.3.9.	Stukken en Handelingen van het Waals Parlement	111
2.3.10.	Stukken en Handelingen van het Brussels Hoofdstede- lijk Parlement	111
2.3.11.	Belgielex	112
2.4.	<i>Wettencollecties</i>	113
2.4.1.	Pasinomie	114
2.4.2.	Omnilegie – Tijdschrift voor Wetgeving	114
2.4.3.	Bulletin législatif belge & Tables législatives mensuelles	114
2.4.4.	Verzameling der wetten, decreten, ordonnanties en verordenin- gen – Recueil des lois, décrets, ordonnances et règlements	116
2.5.	<i>Repertoria, rechtsleer, encyclopedieën en woordenboeken</i>	118
2.6.	<i>Rechtspersonen (Bijlagen bij het Belgisch Staatsblad) en overheids- opdrachten</i>	119
III.	Hoe lees ik wetgeving?	123
3.1.	<i>Structuur van wetten, decreten en ordonnanties</i>	123
3.2.	<i>Analyse van de rechtsregel</i>	128
3.2.1.	De hypothese	128
3.2.2.	Het gevolg	131
3.3.	<i>Analyse van de voorbereidende werkzaamheden</i>	132

HOOFDSTUK II: RECHTSPRAAK	167
I. Wat is rechtspraak?	169
1.1. <i>Rechtspraak als formele bron van recht</i>	169
1.2. <i>Wat houdt rechtspraak in?</i>	169
1.3. <i>Rechtspraak als gezaghebbende bron van recht</i>	170
1.4. <i>Uitzonderingen op het gezaghebbend karakter van de rechtspraak</i>	172
1.4.1. Vernietigingsarrest van het Grondwettelijk Hof	172
1.4.2. Vernietigingsarrest van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State	172
1.5. <i>Algemene beginselen die van belang zijn voor rechtsmethodologie</i>	173
1.6. <i>De rechterlijke organisatie in België</i>	175
1.6.1. Hoven en rechtbanken van de rechterlijke macht	175
1.6.1.1. Hof van Cassatie	176
1.6.1.2. Hof van assisen	176
1.6.1.3. Hoven van beroep en arbeidshoven	176
1.6.1.4. Lagere rechtscolleges	177
1.6.2. Rechtscolleges die niet tot de rechterlijke macht behoren	178
1.6.3. Adressen van rechtscolleges online	179
1.6.4. Territoriale bevoegdheid van rechtscolleges online	179
1.6.5. Advocaten, gerechtsdeurwaarders en notarissen online	180
II. Waar en hoe vind ik rechtspraak?	181
2.1. <i>Grondwettelijk Hof</i>	181
2.1.1. Belgisch Staatsblad	181
2.1.2. Arresten Grondwettelijk Hof	183
2.1.3. Onlinedatabank	183
2.1.4. Juportal	186
2.1.5. Reflex	187
2.1.6. Belgielex	188
2.2. <i>Hof van Cassatie</i>	188
2.2.1. Gedrukte publicaties	188
2.2.1.1. Bulletin des arrêts de la Cour de Cassation de Belgique	188
2.2.1.2. Arresten van het Hof van Cassatie	188
2.2.1.3. Larcier Cassation	189
2.2.1.4. Recente Arresten van het Hof van Cassatie	190
2.2.1.5. Pasicrisie	190

2.2.2.	Juportal	190
2.2.3.	Belgielex	192
2.3.	<i>Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State</i>	192
2.3.1.	Belgisch Staatsblad	192
2.3.2.	Verzameling der Arresten van de Raad van State	193
2.3.3.	Permanente tabellen	196
2.3.4.	Onlinedatabank	196
2.3.5.	Reflex	199
2.3.6.	Belgielex	200
2.4.	<i>Algemene onlinedatabanken</i>	200
2.4.1.	Juportal	200
2.4.2.	Jura	205
2.4.3.	Stradalex	211
2.4.4.	Reflex	213
2.4.5.	Jurisquare	217
2.5.	<i>Rechtspraak van administratieve rechtscolleges andere dan de Raad van State</i>	219
2.6.	<i>Klassieke repertoria van rechtspraak</i>	222
2.6.1.	Répertoire général de la jurisprudence belge	222
2.6.2.	Répertoire décennal de la jurisprudence belge	224
2.6.3.	Permanent Overzicht van de Juridische Tijdschriften	225
2.6.4.	TRD&I	230
2.6.5.	De Rechtsgids	230
2.7.	<i>Vaktijdschriften</i>	230
2.8.	<i>Rechtspraak van andere landen</i>	230
III.	Hoe lees ik rechtspraak?	233
3.1.	<i>Analyse van een vonnis in nieuwe stijl</i>	234
3.2.	<i>Analyse van een arrest van het Hof van Cassatie</i>	242
3.2.1.	Het cassatiearrest van vóór 2002	242
3.2.2.	Het cassatiearrest tussen 2002 en 2006	246
3.2.3.	Het cassatiearrest sinds 2006	249
3.3.	<i>Analyse van een arrest van het Grondwettelijk Hof</i>	250
3.4.	<i>Analyse van een arrest van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State</i>	253

HOOFDSTUK III: RECHTSLEER	259
I. Wat is rechtsleer?	261
1.1. <i>Rechtsleer als bron van recht</i>	261
1.2. <i>Rechtsleer als gezaghebbende bron van recht</i>	261
II. Waar en hoe vind ik rechtsleer?	263
2.1. <i>Traditionele publicaties van rechtsleer</i>	263
2.1.1. Encyclopedieën	263
2.1.2. Traités	264
2.1.3. Basiswerken en handboeken	264
2.1.4. Monografieën	264
2.1.5. Verzamelwerken	264
2.1.6. Tijdschriften	265
2.1.7. Reeksen	265
2.1.8. Doctoraten, masterproeven en thesissen	265
2.1.9. Noten bij rechtspraak	265
2.1.10. Overzichten van rechtspraak	266
2.2. <i>Het internet als bron van juridische informatie</i>	266
2.2.1. Websites	266
2.2.2. Portalsites	267
2.2.3. Zoekmachines	267
2.2.4. Blogs	268
2.2.5. Nieuwsbrieven	269
2.2.6. Problemen verbonden aan publicaties op het internet	269
2.2.7. Wat is nu rechtsleer op het internet en wat niet?	270
2.3. <i>Onlinedatabanken</i>	271
2.3.1. Juportal	271
2.3.2. Jurisquare	272
2.3.3. Jura	274
2.3.4. Stradalex	278
2.4. <i>Repertoria</i>	279
2.4.1. Repertoria van rechtsleer	279
2.4.2. Algemene repertoria	280
2.4.3. Repertoria van rechtspraak	280
2.5. <i>Bibliotheken</i>	280
2.5.1. Bibliotheken van overheidsinstellingen	281

2.5.2.	Bibliotheken van universiteiten	281
2.5.3.	Andere bibliotheken in België	282
2.5.4.	Catalogi van bibliotheken en tijdschriftencatalogi	282
2.5.5.	De catalogi van enkele bibliotheken	282
2.5.5.1.	Catalogus van de Koninklijke Bibliotheek Albert I	282
2.5.5.2.	Catalogus van de Bibliotheek van de Federale Overheidsdienst Justitie	284
2.5.5.3.	UniCat	286
2.5.6.	Catalogus van een universiteitsbibliotheek	288
2.6.	<i>Google Books</i>	290
2.7.	<i>Rechtsleer in andere landen</i>	292
2.7.1.	LexisNexis	293
2.7.2.	Westlaw	293
2.7.3.	Index to Foreign Legal Periodicals	295
2.7.4.	HeinOnline	296
2.7.5.	SSRN	297
III.	Hoe lees ik rechtsleer?	298
3.1.	<i>Citeren om niet te plagiëren</i>	298
3.2.	<i>Juridische woordenboeken</i>	299
DEEL 2 – BRONNEN VAN EUROPEES RECHT		301
I.	Wat is Europees recht?	303
1.1.	<i>Het recht van de Europese Unie</i>	303
1.2.	<i>Bronnen van primair en secundair Unierecht</i>	304
1.2.1.	Primair Unierecht	305
1.2.2.	Secundair Unierecht	305
1.2.2.1.	Verordening	306
1.2.2.2.	Richtlijn	306
1.2.2.3.	Besluit	307
1.2.2.4.	Aanbevelingen en adviezen	307
1.2.3.	Secundair Unierecht vóór het Verdrag van Lissabon	307
1.2.3.1.	Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB)	308
1.2.3.2.	Politiële en Justitiële Samenwerking in Strafzaken (PJSS)	309

1.3.	<i>Kenmerken van het Unierecht</i>	310
1.3.1.	Rechtstreekse werking van het Unierecht	311
1.3.2.	Voorrang van het Unierecht	312
1.3.3.	Beginsel van bevoegdheidstoedeling en de rechtsgrondvereiste	312
1.3.4.	Motiveringsvereiste	312
1.4.	<i>Instellingen en organen van de Unie</i>	313
1.4.1.	Het Europees Parlement	313
1.4.2.	De Raad	314
1.4.3.	De Europese Raad	314
1.4.4.	De Commissie	315
1.4.5.	Het Hof van Justitie van de Europese Unie	315
1.5.	<i>Besluitvorming in de Europese Unie</i>	316
1.5.1.	Wetgevingshandelingen	316
1.5.2.	Uitvoeringshandelingen	317
1.5.3.	Gedelegeerde handelingen	317
II.	Waar en hoe vind ik Europees recht?	318
2.1.	<i>Publicatieblad van de Europese Unie</i>	318
2.1.1.	Historiek	318
2.1.2.	Inhoud en indeling van het Publicatieblad van de Europese Unie	319
2.1.2.1.	Serie L	320
2.1.2.2.	Serie C	323
2.1.2.3.	Supplement op het Publicatieblad	330
2.1.2.4.	Inhoud, verplichte en niet-verplichte publicaties in het Publicatieblad	330
2.2.	<i>Eur-Lex: algemene bespreking van de portaalsite voor het recht van de Europese Unie</i>	331
2.2.1.	Publicatieblad	332
2.2.2.	EU-recht	334
2.2.3.	Verdragen	334
2.2.4.	Rechtshandelingen	335
2.2.5.	Geconsolideerde teksten	337
2.2.6.	Internationale overeenkomsten	338
2.2.7.	Vorbereidende documenten	338
2.2.8.	EVA-documenten	339
2.2.9.	Wet- en regelgevingsprocedures	339
2.2.10.	Samenvatting van de EU-wetgeving	340
2.2.11.	EU-instellingen	340
2.2.12.	EuroVoc	341
2.2.13.	Nationaal recht	341

2.2.14. De functie ‘uitgebreid zoeken’	342
2.2.15. Voorbeeld	345
2.3. Opzoeken van de verschillende normen en handelingen van EU-recht	353
2.3.1. De verdragen	354
2.3.2. Secundair Unierecht	355
2.3.2.1. Zoeken via ‘Publicatieblad’	355
2.3.2.2. Algemene zoekfunctie	356
2.3.3. Geconsolideerde normen van EU-recht	363
2.3.4. Voorbereidende documenten	365
2.3.5. Rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie	366
2.3.5.1. Arresten en beschikkingen	366
2.3.5.2. Publicatie van arresten en beschikkingen	368
2.3.5.3. Zaaknummer en ECLI-code	370
2.3.5.4. Publicatie in de digitale versie van de ‘algemene Jurisprudentie’	372
2.3.5.5. Raadpleging van rechtspraak via Eur-Lex	374
2.3.5.6. Website van het Hof van Justitie van de Europese Unie (CURIA)	374
2.3.6. Rechtsleer	375
III. Hoe lees ik secundair Unierecht?	376
3.1. <i>Rechtsgrondvereiste en regelgevingsprocedure</i>	376
3.2. <i>Motiveringsplicht</i>	377
3.3. <i>De artikelen</i>	379
3.4. <i>Bepalingen inzake inwerkingtreding en ondertekening</i>	379
IV. Rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens	382
DEEL 3 – BRONNEN VAN INTERNATIONAAL RECHT	385
I. Wat zijn de bronnen van internationaal recht?	387
1.1. <i>Bronnen</i>	388
1.1.1. Internationaal gewoonterecht	388
1.1.2. Verdragen	389
1.1.3. Algemene rechtsbeginselen	390
1.1.4. Rechtspraak	391
1.1.5. Internationale rechtsleer	392

1.1.6.	Besluiten van internationale organisaties	392
1.1.7.	Eenzijdige verklaringen en handelingen	393
1.1.8.	Jus cogens	393
1.2.	<i>Verhouding tussen het internationaal en het nationaal recht</i>	394
II.	Waar vind ik de bronnen van het internationaal recht?	396
2.1.	<i>Internationaal gewoonterecht</i>	396
2.2.	<i>Verdragen</i>	399
2.2.1.	De United Nations Treaty Series	401
2.2.2.	De League of Nations Treaty Series	406
2.2.3.	Consolidated Treaty Series	411
2.2.4.	Regionale Verdragsreeksen	411
2.2.4.1.	De Council of Europe Treaty Series	411
2.2.4.2.	Verdragen aangenomen in het kader van de Europese Unie	412
2.2.4.3.	Organizations of American States Treaty Series	415
2.2.4.4.	Verdragen aangenomen in het kader van de Afrikaanse Unie	416
2.2.5.	Verdragen aangenomen onder Gespecialiseerde Internationale Organisaties	417
2.2.6.	Officiële nationale publicaties van verdragen	417
2.2.6.1.	België	417
2.2.6.2.	Australië	421
2.2.6.3.	Frankrijk	421
2.2.6.4.	Duitsland	421
2.2.6.5.	Nederland	421
2.2.6.6.	Verenigd Koninkrijk	422
2.2.6.7.	Verenigde Staten van Amerika	422
2.2.7.	Private Verdragscollecties	422
2.2.8.	Verdragspraktijk	424
2.2.8.1.	Multilaterale verdragen waarbij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties als depositaris optreedt	424
2.2.8.2.	Het Repertory of Practice of the United Nations	427
2.2.9.	De voorbereidende werken of travaux préparatoires van verdragen	428
2.2.10.	Commentaren op verdragen	430
2.3.	<i>Algemene rechtsbeginselen</i>	432
2.4.	<i>Rechtspraak</i>	432

2.5. <i>Rechtsleer</i>	435
2.6. <i>Besluiten van internationale organisaties</i>	437
III. Hoe analyseer ik de bronnen van internationaal recht?	444
3.1. <i>Gewoonterecht</i>	444
3.1.1. <i>Usus</i>	444
3.1.2. <i>Opinio iuris</i>	445
3.2. <i>Verdragen</i>	446
3.2.1. <i>Soorten verdragen</i>	447
3.2.2. <i>Bindende kracht van verdragen</i>	448
3.2.3. <i>Reserves bij verdragen</i>	452
3.2.4. <i>Interpretatie van verdragen</i>	454
3.2.5. <i>Beëindiging van verdragen</i>	456
3.3. <i>Rechtspraak</i>	459
3.4. <i>Besluiten van internationale organisaties</i>	463